

Magyar tudományosság a világban Hírösszefoglaló – 2023. március

Díjak, kitüntetések

MAGYARORSZÁG KÖZTÁRSASÁGI ELNÖKE MÁRCIUS 15. ALKALMÁBÓL SZÉCHENYI-DÍJBAN RÉSZESÍTETTE **PÉNTÉK JÁNOS**¹ NYELVÉSZT, PROFESSOR EMERITUST, a Magyar Tudományos Akadémia külső tagját Magyarország számára kivételesen értékes tudományos pályája során a kisebbségben élő magyarság anyanyelvhasználatának kutatásában, illetve a népnyelv és a népi kultúra viszonyának vizsgálatában elért eredményei, valamint iskolateremtő oktatómunkája és példaértékű szociolingvisztikai, dialektológiai életműve elismeréseként <https://mta.hu/>

JELÖLÉSEKET VÁRNAK A JEDLIK-DÍJRA – Március végéig várja Jedlik Kuratórium és Szímő önkormányzata a javaslatokat a Jedlik Ányos díjra, amelyet idén tizenharmadik alkalommal ítélnék oda azoknak a szlovákiai magyar személyiségeknek, akik a természettudományok és a társadalomtudományok terén kiemelkedő teljesítményt értek el <https://ujszo.com/>

ÉLETMŰDÍJAT IS KIOSZTANAK IDÉNTŐL MÉHES GYÖRGY EMLÉKÉRE, KUTATÓI ÖSZTÖNDÍJPROGRAMOT IS INDÍTANAK – *Új díjat alapított a Méhes György – Nagy Elek Alapítvány, az életműdíjat évente egy kárpát-medencei szerzőnek ítélik oda* – közölte az Alapítvány. Az 5 ezer euróval járó Méhes György Életműdíjat az író születésnapjához, május 14-hez igazítva adják át [...] idén kutatói ösztöndíjprogramot is indítanak **Méhes György** életművének feldolgozására, valamint további irodalmi díjak, ösztöndíjak kiosztásának, könyvek és folyóiratok kiadásának, irodalmi táborok és egyéb programok megszervezésének támogatását tervezik <https://kronikaonline.ro/>

MAGYAR ÉRDEMREND LOVAGKERESZT KITÜNTETÉST KAPOTT GÁBOR CSILLA, A KOLOZSVÁRI AKADÉMIAI BIZOTTSÁG ELNÖKE – **Gábor Csilla** irodalomtörténész, a Magyar Tudományos Akadémia külső tagja, a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara Magyar Irodalomtudományi Intézetének egyetemi tanára Magyar Érdemrend Lovagkereszt kitüntetést kapott a régi magyar irodalom kutatójaként és kutatásszervezőként végzett kiemelkedő munkája, valamint a kolozsvári magyar szakos tanári és doktori képzésben betöltött vezető szerepe elismeréseként <https://kab.ro/>

Hírek, események

ÚJ ELNÖKSÉG A RODOSZ ÉLÉN – Romániai Magyar Doktorandusok és Fialat Kutatók Szövetségének mai sajtóközleménye szerint a civil szervezet új elnökséget választott. Tudatják: a leköszönő elnököt, **Biró Árpád Leventét**, a volt vezetőség alelnöke, **Rusu Szidónia** váltotta a szervezet élén. Munkáját **Lázár Beáta** és **Varga**

¹ https://hu.wikipedia.org/wiki/P%C3%A9ntek_J%C3%A1nos

Szilvia alelnökök segítik. Az új elnökség mindhárom tagja PhD hallgató, Szidónia a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem Szociológia Doktori Iskola doktorandusza, míg **Beáta** és **Szilvia** szintén a BBTE-n doktorálnak, a Kommunikáció, Közkapcsolatok és Reklám Doktori Iskolában. Az új elnökség célja a doktoranduszok és fiatal kutatók szakmai előmenetelének támogatása a következő három dimenzió mentén: tudományszervezés, közösségépítés és érdekképviselés. Ezeket nem csak helyi szinten szeretnék megerősíteni, hanem kárpát-medencei, országos és európai szintre kiterjeszteni. Ennek jegyében a RODOSZ új vezetősége szakmai rendezvények, interdiszciplináris konferenciák, PhD találkozók és Erdély-szintű kutatások megvalósítását tervezi <http://szabadsag.ro/>

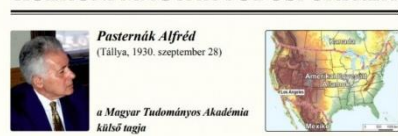
MEG TUD ÉLNI, ÉRVÉNYESÜLHET ROMÁNIÁBAN EGY FIATAL MAGYAR KUTATÓ, DE SZORGALOMRA ÉS „TÖBB LÁBRÁ” VAN SZÜKSÉGE – *Vannak jó példák arra, hogy egy erdélyi magyar doktorandusz, fiatal kutató Romániában is érvényesülhet, ám jelentős eltérések mutatkoznak a különböző szakterületek tekintetében, miközben fontos tényező a szorgalom* – jelentette ki a Krónikának adott interjújában **Rusu Szidónia**. A Romániai Magyar Doktorandusok és Fiatal Kutatók Szövetségének nemrég megválasztott új elnöke szerint jelenleg meg tud élni egy doktorandusz, viszont legtöbbször több lábon és bizonytalanul. Éppen ezért az új Rodosz-elnökség fő

célkitűzései között szerepel az útmutatás a jóllét és a mentális egészség biztosítása felé. Rusu Szidóniával a még igencsak sebezhető fiatal magyar értelmiség helyzetéről, érdekképviseléséről, az itthoni önmegvalósítás lehetőségeiről, a Rodosz terveiről beszélgettek <https://kronikaonline.ro/>

SEGÍTIK EGYMÁS TEVÉKENYSÉGÉT A KÉT SZOMSZÉDOS REGIONÁLIS BIZOTTSÁG TUDÓSAI – Az MTA Szegedi Területi Bizottsága (SZAB) 2023. évi közgyűlésén a Vajdasági Magyar Akadémiai Tanács (VMAT) is képviseltette magát a szegedi székház dísztermében. A két szervezet között tavaly együttműködési megállapodás született, ami formálisan is szabályozza a két szomszédos regionális bizottság tudósainak szándékát, miszerint segítik egymás tevékenységét. **Dr. Hohmann Judit**, a SZAB alelnöke tavaly már köszöntötte Szabadkán a Tudóstalálkozó résztvevőit, most pedig **dr. Csányi Erzsébet**, a VMAT elnöke és **dr. Lukity Tibor**, a VMAT alelnöke ismerkedett meg közelebbről a szegedi testület munkájával <https://szmsz.press/>

„KUTASS, ELEMÉZZ, MUTASS BE” – **TUDOMÁNYOS MOZGALMAT INDÍT A KMDSZ** – Tudományos Mozgalmat indított a Kolozsvári Magyar Diákszövetség (KMDSZ), a kezdeményezés célja lehetőséget biztosítani a kincses városban tanuló magyar egyetemistáknak a tudományok terén való fejlődésre. *A KMDSZ Tudományos Mozgalom keretében a diákok február 28. és május 11. között heti rendszerességgel tudományos workshopokon vehetnek részt* – közölte a diákszövetség. A workshopok célja megválaszolni a diákok kutatással és dolgozatírással kapcsolatos kérdéseit, továbbá támpontokat nyújtani a szakmailag jelentős munkák megírásában. A műhelymunkák sorozatát a KMDSZ Erdélyi Tudományos Diákköri Konferenciája (ETDK) zárja: itt a diákok bemutatják dolgozataikat és visszajelzést kaphatnak egy szakmai zsűritől. A workshopok a „Kutass, elemezz, mutass be” mottó köré épülnek. A témákat az Országos Magyar Diákszövetség felmérésére adott válaszok alapján állították össze <https://kronikaonline.ro/>

KÜLHONI MAGYAR TUDÓSPORTRÉK

ELHUNYT PASZTERNÁK ALFRÉD KUTATÓORVOS, AZ MTA KÜLSŐ TAGJA – **Paszternák Alfréd** professzor, orvoskutató a Magyarország Barátai Alapítvány (MOBA) egyik alapító tagja 2023. február 22-én, életének 93. esztendejében elhunyt. A kutatóorvostól az MTKÉB Hírlevél VI. évfolyam 11. számában megjelent tudósportréjával búcsúzik az Akadémia <https://mta.hu/>

FÓKUSZBAN A MAGYAR FOLKLÓRKUTATÁS – MEGJELENT A LÉTÜNK FOLYÓIRAT IDEI ELSŐ ÉS MÁSODIK SZÁMA – A folyóirat első számában a magyar népköltéssel kapcsolatos kutatásokat olvashatnak, melyekben hosszúnóta-énekesről, vallási költeményekről, népi históriás versekről, ünnepköszöntőkről és a magyarországi szerbek történetéről van szó, míg a másodikban a keresztes háborúk korát ismerheti meg az olvasó. A botanika kedvelői pedig a növényzet fenológiai fázisának vizsgálatával kapcsolatban tájékozódhatnak <https://hetnap.rs/>

„NINCS NÁLA MEGHATÁROZÓBB TUDÓS” – NEUMANN JÁNOSRÓL ÍRT SIKERKÖNYVET EGY INDAI FIZIKUS – „*Ma is magasan jegyzik a »marslakó« generációt, a zseniális magyar tudósokat*” – vallja **Ananyo Bhattacharya**. Az indiai tudós **Neumann Jánosról** írt Angliában sokat méltatott könyvet, amely *Az ember a jövőből* címmel Magyarországon is megjelent <https://mandiner.hu/>

ÚJ PROGRAMOT INDÍT A KOLOZSVÁRI AKADÉMIAI BIZOTTSÁG – A KAB Junior a Kolozsvári Akadémiai Bizottság új programja, amelynek keretében fiatal kutatók beszélgetnek a tudományhoz való viszonyukról, az elért eredmények tágabb körben való felhasználhatóságáról és más izgalmas témákról. Fókuszba kerül a saját kutatásuk (akár személyesebb dimenzióban is: mi visz rá egy fiatalembert erre a munkára, hogyan találja meg benne önmagát), a tudás megosztásának lehetőségei, az új eredmények beilleszthetősége a közoktatásba – a résztvevők érdeklődésétől, beállítottságától függően. Az első eseményre *Régi források – új perspektívák* címmel került sor... <https://kab.ro/>

TUDOMÁNNYAL A VILÁG KÖRÜL – MAGYAR TUDÓSOK AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN – Az Egyesült Államokban számos magyar származású kiváló tudós dolgozik, akik több évtizedes sikeres kutatói múlttal rendelkeznek. Közülük sokan kevésbé ismertek Magyarországon, pedig kiemelkedő teljesítményük, életútjuk figyelemre érdemes. Mellettük egyre több olyan fiatal, feltörekvő kutató/vállalkozó is tevékenykedik az USA-ban, akik a jövőben Magyarország hírnevét öregbíthetik a világban. A New York-i főkonzulátus kezdeményezésére és a Külgazdasági és Külügyminisztérium pénzügyi támogatásával 14 tudósportréből álló videóarchívum létrehozására került sor. A filmsorozat címe: *Tudománnyal a világ körül – magyar tudósok az Egyesült Államokban*. A teljes sorozat a Magyar tudósok – USA csatornán, a következő oldalon érhető el: <https://www.youtube.com/@magyartudosok-usa7399>. A 2021-es első sorozatban a következő felvételek készültek el: • **Forgács Gábor** (fizikus/biológus/vállalkozó) • **Mócsy Ágnes** (asztrofizikus/filmproducer) • **Moravcsik Edit** (nyelvész) • **Nagy György** (nyelvész/közgazdász/sportszervező) • **Nagy-Szakál Dorottya** (a New York-i Tudósklub elnöke, vállalkozó COVID-19 szekvenálás) • **Révész Kinga** (kémikus, a washingtoni magyar klub most leköszönt elnöke) • **Záborszky László** (neurológus). 2022-23-ban a következő filmek elkészítésére került sor: **Balázi Gábor** (a New York Állami Stony Brook Egyetem fizika és kvantitatív biológia professzora) • **Bergou János** (a City University of New York Hunter College fizikaprofesszora) • **Buzsáki György** (világhírű agykutató, az első Brain Prize egyik kitüntetettje. A New York-i Egyetem Idegtudományi Intézetének laborvezetője) • **Maliga Pál** (a Rutgers Egyetem Növénybiológiai Tanszékének professzora, az Amerikai Magyar Akadémikusok Társaságának (AMAT) társelnöke) • **Márka Szabolcs** és **Márka Zsuzsanna** (Columbia University) – A sorozat további adásairól folyamatosan hírt adunk <https://www.youtube.com/>

CSEERNICKÓ ISTVÁN SZÉKFOGLALÓ ELŐADÁSA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA SZÉKHÁZÁBAN – Az MTA 195. közgyűlésére 2022. május 2-4. között került sor, melynek során **Csernicskó Istvánt**, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola rektorát, a Kárpátaljai Magyar Akadémiai Tanács elnökét, a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont alapítóját, korábbi vezetőjét, és jelenlegi szakmai tanácsadóját az MTA külső tagjává választották. **Csernicskó István** akadémiai székhelyi előadására 2023. március 13-án került sor az MTA Székház Nagyteremében „*Hogyan kreáljunk nyelveket? A nyelvpolitika mint a nemzetépítés és identitáskonstrukció eszköze*” címmel. Az előadás rövid összefoglalóját [itt](https://hodinkaintezet.uz.ua/) olvashatják <https://hodinkaintezet.uz.ua/>

MEGJELENT A 21. ÉLŐNYELVI KONFERENCIA ELŐADÁSAIBÓL KÉSZÜLT TANULMÁNYKÖTET – A nagyközönség számára is elérhető, áttekinthető a 21. Élőnyelvi Konferencia előadásából készült tanulmánykötet, mely – a konferencia témájához hűen – *A határ mint konvergáló és divergáló tényező a nyelvben* címet viseli. A konferencia szervezői **Kontra Miklóst** idézték felhívásukban: *“Tabut feszeget és méhkasba nyúl, aki a kisebbségben élő magyarok nyelvét kutatja a XX. század utolsó évtizedében...”*. *“A rendszerváltásig a magyar–magyar kapcsolatok esetlegesen voltak, főként egyéni személyes viszonyon alapultak, s ez alól a tudományos együttműködés sem lehetett kivétel. A magyarországi és határon túli magyar nyelvészek közötti szervezett és rendszeres kapcsolattartás fórumát az 1988-ban indult Élőnyelvi Konferenciák sorozata indította; a tanácskozások többségén elhangzott előadásokból kötetek sora jelent meg.”* – foglalják össze néhány szóban a kötet szerkesztői a konferencia jelentőségét, az anyaországi és határon túli nyelvészetre gyakorolt hatását. Ebben a kötetben 17 tanulmány kapott helyet, melyek a konferencián elhangzott előadások alapján készültek, a további beérkezett anyagokat pedig az **Acta Academiae Beregsasiensis, Philologica, I. évfolyam, 1-2. számában** találhatják meg az érdeklődők. Bízunk abban, hogy ha terjedelmében szerényebben is, de tartalmában ez a kiadvány is méltón illeszkedik az eddig megjelent kötetek sorába. A tanulmánykötet **ezen a linken** olvasható. A soron következő, 22. Élőnyelvi Konferenciának a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem ad otthont. A konferencia honlapja **itt** érhető el <https://hodinkaintezet.uz.ua/>

IDÉN HUSZONNYOLCADIK ALKALOMMAL RENDEZTÉK MEG A FIATAL MŰSZAKIAK TUDOMÁNYOS ÜLÉSSZAKÁT az EME Műszaki Tudományok Szakosztálya és a Sapientia EMTE Marosvásárhelyi Kara közös szervezésében, ezúttal személyi jelenléttel, 2023. március 16-17-én. A rendezvény fővédnöke **Kollár László Péter** akadémikus, az MTA főtitkára volt. A Kárpát-medence fiatal műszaki szakemberei számára megrendezett tudományos fórum idén 69 szerző 31 tanulmánya keretében mutatta be, illetve közölte kutatási eredményeiket ... <https://eda.eme.ro/>

TUDOMÁNYISMERTETÉS 2022 – A Kolozsvári Akadémiai Bizottság 2022-ben is hozzá kívánt járulni a jelentős tudományos eredmények népszerűsítéséhez, bemutatásához. Ennek érdekében 19 magyar nyelvű összefoglalót tett közzé honlapján a friss publikációkról ... <https://kab.ro/>

TÖRTÉNELEM. CIVILIZÁCIÓ. KULTÚRA DOKTORI ISKOLA IX. KONFERENCIÁJA – Nemrég tartotta idei doktorandusz konferenciáját a BBTE Magyar Történelmi Intézete. Társszervező: a Kolozsvári Akadémiai Bizottság Történettudományi Szakbizottsága. Az előadásokra öt szekcióban, online és offline formában került sor <https://kab.ro/>

ELINDULT A SOMORJAI FÓRUM KISEBBSÉGKUTATÓ INTÉZET PODCAST-SOROZATA, a *Bagoly mondja*, melynek első adásában **Gyurgyík László** demográfussal, az intézet kutatójával, az MTA köztestületének külső tagjával beszélgettek a szlovák–magyar vegyesházasságokról. A második adásban *Az elbeszélte történelem* címmel készült beszélgetés **Kőrös Zoltán** történész levéltárossal <https://foruminst.sk/>

Várható események, felhívások

VI. TUDOMÁNYOS VITADÉLUTÁN A RÁKÓCZI-FŐISKOLÁN - 2023. MÁJUS 11. – A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola és a „GENIUS” Jótékonyági Alapítvány 2023. május 11-én **Andrássy, Kölcsey és Petőfi nyomában 200 év távlatából – Tudomány: út a világ megismeréséhez** címmel Tudományos Vitadélutánt szervez a Főiskola bázisán. A Tudományos Vitadélután célja, hogy minél szélesebb ismeretekkel rendelkezzenek a kárpátaljai főiskolás és egyetemista hallgatók – azaz a kárpátaljai magyarság jövőjét jelentő értelmiségiek – és rálátásuk legyen a világban zajló folyamatokra, problémákra, kihívásokra. Az idei Vitadélután a 2023-as jubileumkora kíván reflektálni, továbbá a programon bemutatkoznak Rákóczi-főiskola kutatóintézetei és a "GENIUS" Jótékonyági Alapítvány. A Vitadélutánon 5 elismert határon túli szakember tart előadást a jubileumi emlékévkapcsán, illetve bemutatkozik a Rákóczi-főiskola 3 kutatóintézete és a "GENIUS" Alapítvány felsőoktatási tehetséggondozó programja <https://www.karpatinfo.net/>

PAIZS CSABA AKADÉMIAI SZÉKFOGLALÓ ELŐADÁSA – Paizs Csaba (Babes-Bolyai Tudományegyetem, Kémia és Vegyészmérnöki Kar, Enzimológia és Alkalmazott Biokatalízis Kutató Központ) akadémiai székfoglaló előadására kerül sor 2023. március 21-én kedden 12.00 órakor Budapesten. A székfoglaló előadás címe: *Biokatalizátorok a szerves kémiai szintézisben* – Helyszín: Budapest, MTA Székház, Nagyterem – **Paizs Csaba** 1969-ben született Marosvásárhelyen. A Babes-Bolyai Tudományegyetemen szerzett vegyészmérnöki diplomát 1994-ben. A PhD-fokozatot 2001-ben nyerte el, 2012-ben habilitált. 2015-ben egyetemi tanárrá nevezték ki. Az egyetem Magyar Kémia és Vegyészmérnöki Intézetének igazgatója, a Biokatalízis és Biotranszformációs Kutatóközpont vezetője. Szakterülete a szintetikus szerves kémia, azon belül az enantioszelektív és mikrobiológiai reakciók. Kiemelkedő eredményeket ért el az enzimatis biotranszformációs folyamatok és a biokatalizátorok fejlesztése terén. Közel 120 közleményére 2130 független hivatkozást kapott. Új tárgyak anyagának összeállítója és előadója. Pályázatok, több tucat diplomázó és PhD-hallgató témavezetője. Nemzetközi és hazai tudományos társaságok és az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság tagja. Nemzetközi folyóiratok (pl. Tetrahedron Asymmetry, Catalysis Letters, Applied Biochemistry and Biotechnology) referense. Tanulmányutakon járt Finnországban és Németországban. Az MTA Oláh György-díjának kitüntetettje (2007). Paizs Csaba jelenleg a Kolozsvári Akadémiai Bizottság alelnöke. <https://kab.ro/>

BÍRÓ A. ZOLTÁN AKADÉMIAI SZÉKFOGLALÓ ELŐADÁSA – Bíró A. Zoltán (Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Csíkszereda) akadémiai székfoglaló előadására kerül sor 2023. március 24-én pénteken 11.00 órakor Budapesten. A székfoglaló előadás címe: *Lokális társadalom vidéki térségben* – Helyszín: Budapest, MTA Székház, Nagyterem – **Bíró A. Zoltán** 1955-ben született Székelyudvarhelyen. PhD-fokozatát 2004-ben szerezte. A Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem professzora és a KAM – Regionális és Antropológiai Kutatások Központja (Csíkszereda, Románia) vezetője. Szakterülete a kulturális antropológia, a szociológia és a vidékkutatás. Az erdélyi magyar tudományosság kiemelkedő alakja. Kutatásainak fő tárgya a székelyföldi társadalom átalakulása, az interetnikus viszonyok, az oktatási és nyelvi autonómia, a munkaerő-vándorlás, a vidékfejlesztési projektek tudományos megalapozása. Jelentős szerepet játszott a magyar nyelvű oktatási és tudományos intézmények kiépítésében. Iskolateremtő a Kommunikációs Antropológiai Munkacsoport (KAM), a Sapientia EMTE létrehozásában és a fiatal kutatók nevelésében. A Debreceni Egyetem doktori iskolájában az erdélyi PhD-hallgatók mentora. Nagyszámú tudományos közleményére a tematikus és módszertani gazdagság jellemző. Az MTA Külföldi Magyar Tudományosság Elnöki Bizottság tagja, 2006-ban Arany János-díjban részesült <https://kab.ro/>

Portré

INTERJÚ A SZÉCHENYI-DÍJJAL KITÜNTETETT **PÉNTEK JÁNOS** AKADÉMIKUSSAL – Az Erdélyi életutak portréfilmsorozatban **Péntek János** nyelvészprofesszort, akadémikust kérdezte a Transindex – A neves professzor - aki 2004-től külső tagja a Magyar Tudományos Akadémiának - számos kulturális szövetség elnöki tisztségét töltötte már be, alapító tagja többek között az Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetségének, az Erdélyi Tankönyvtanácsnak, de az ő nevéhez fűződik a Nyilas Misi Tehetségtámogató Program elindítása is. A félig-meddig már visszavonult professzorral pályájának legfontosabb állomásairól, a múlt rendszerbeli magyar egyetemi oktatásról és munkásságának legfontosabb kihívásairól is beszélgettek <https://kab.ro/>

Kérjük szíves közreműködésüket abban, hogy a tájékoztató azon részei, amelyek a kutatóhely számára relevánsak, megküldésre kerüljenek annak vezetősége, illetve minden érdeklődő és érdekelt munkatárs részére.

Együttműködésüket köszönjük!